МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

КРЕМЕНЧУЦЬКИЙ ЛЬОТНИЙ КОЛЕДЖ

Циклова комісія аеронавігації

РОБОЧА ПРОГРАМА

навчальної дисципліни
«Повітряне право та управління повітряним рухом»
обов'язкових компонент
освітньо-професійної програми першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Аеронавігація

Харків 2022

ЗАТВЕРДЖЕНО
Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 29.09.2022 № 9

СХВАЛЕНО
Методичною радою Кременчуцького льотного коледжу Харківського національного університету внутрішніх справ
Протокол від 19.09.2022 № 2

ПОГОДЖЕНО
Секцією Науково-методичної ради
ХНУВС з технічних дисциплін
Протокол від 23.09.2022 № 9

Розглянуто на засіданні циклової комісії аеронавігації протокол 29.08.2022 № 2

Розробник: викладач циклової комісії аеронавігації Ємець В.В

Рецензенти:
1. Викладач циклової комісії аеронавігації, кандидат технічних наук, старший науковий співробітник, викладач-методист Тягній В.Г.
2. Професор кафедри аеронавігаційних систем навчально-наукового інституту Аеронавігації, електроніки та телекомунікації Національного авіаційного університету, доктор технічних наук, доцент Шмельова Т.Ф.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	**Шифри та назви галузі знань, код та назва напряму підготовки, спеціальності, освітньо-кваліфікаційний рівень**	**Характеристика навчальної дисципліни**
Кількість кредитів ECTS – 3,5 Загальна кількість годин - 105 Кількість тем - 3	27 Транспорт; (шифр галузі) (назва галузі знань) 272 Авіаційний транспорт ; (код напряму (назва напряму підготовки або спеціальності) бакалавр (назва сво)	Навчальний курс 2 (номер) Семестр 3 (номер) Види контролю: екзамен (екзамен, залік)

Розподіл навчальної дисципліни за видами занять:

Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Лекції - 50 (години)	Лекції - 0 (години)
Семінарські заняття - 0 (години)	Семінарські заняття - 0 (години)
Практичні заняття - 10 (години)	Практичні заняття - 0 (години)
Лабораторні заняття - - (години)	Лабораторні заняття - - (години)
Самостійна робота - 45 (години)	Самостійна робота - 0 (години)
Індивідуальні завдання:	Індивідуальні завдання:
Курсова робота - - (кількість, № семестру)	Курсова робота - - (кількість, № семестру)
Реферати - _____ (кількість, № семестру)	Реферати - _____ (кількість, № семестру)

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: надати курсантам базові знання по міжнародному та національному повітряному праву, по правилам виконання польотів, які відповідають стандартам міжнародної організації цивільної авіації.

Завдання: сучасні темпи розвитку авіації, збільшення об’єму роботи в цивільній авіації, оснащення ПС складними сучасними системами обумовлюють більш високі вимоги до професійної підготовки пілотів. На базі знань, умінь та навичок необхідно підготувати спеціаліста, здатного забезпечити функціонування системи „Екіпаж - повітряне судно" для безпечного перевезення пасажирів і вантажів з урахуванням національних та міжнародних правил.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- основні поняття про міжнародне і національне право;

- правовий статус ІКАО ;
- міжнародні і національні нормативні положення по видачі свідчень авіаційному персоналу ЦА.
- основні положення Повітряного кодексу України;
- правові аспекти наставляння по виробництву польотів у ЦА;
- правила при виконанні польотів;
- систему обслуговування повітряного руху.

вміти:

- виділяти основні права суб'єктів повітряного права і правила діяльності в ЦА;
- правильно застосовувати положення норм національного і міжнародного повітряного права в практичній діяльності;
- грамотно використовувати представлені права й обов'язки;
- складати заявки на політ та план польоту.

Програмні компетентності, які формуються при вивченні навчальноі дисципліни:		
Інтегральна компетентнісmm	Здатність розв'язувати спеціалізовані задачі та вирішувати практичні проблеми під час професійноі діяльності у галузі транспорту або у процесі навчання, що передбачае застосування теорій та методів вивчення елементів транспортноі системи і характеризуються комплексиістю та невизначеністю умов.	
Фахові компетентності (ФК)	ФК-7	Навички роботи з нормативними документами, довідковаю літературою та іншими джерелами інформациі які регламентують діяльність авіацийного транспорту.
	ФК-12	Знати технічні вимоги до повітряних суден і авіадвигунів, експлуатація авіаційного и радіоэлектронного обладнання,можливість та обмеження людини в льотній діяльності, принципи польоту.

3. Програма навчальної дисципліни

Тема № 1 «Міжнародне повітряне право»

Основи міжнародного ПП. Принципи міжнародного ПП. *Чиказька Конвенція міжнародної ЦА.* Міжнародна орнанізація ЦА (ІКАО). Европейські організації ЦА.

Тема № 2 «Національне повітряне право»

Повітряний кодекс України. Суверенитет над повітряним простором України.

Сфера діяльності ПК. Державне регулювання діяльності в області авіації та використанні повітряного простору. Забезпечення безпеки авіації. Нормативно-правове регулювання

Державні витрати на авіаційну діяльність.Державні інспектори та особи

уповноважені на проведення перевірок. Класифікація та регістрація ПС. Льотна пригодність ПС.Бортова документація. Авіаційний персонал.Заборони та обмеження до власників свідоцтв.

Сертифікація та допуск авіаційного персоналу до авіаційної діяльності. Екіпажі ПС і права членів екіпажу.

Тема № 3 «Підзаконні акти»

Видача свідоцтв авіаційному персоналу. Вимоги до кандидата на отримання свідоцтва пілота аматора. Вимоги до кандидата на отримання свідоцтва комерційного пілота. Вимоги до кандидата на отримання свідоцтва транспортного пілота. Обов"язки, права і відповідальність членів екіпажу. Класифікація польотів. Метеомінімуми. Забезпечення польотів. Зліт, набір висоти.Політ за маршрутом, підхід, посадка. Польоти на вертольотах.

Польоти в зоні зледеніння та в грозу. Особливі випадки в польоті. Дотримання правил польотів. Бортові огні. Правила польотів по ПВП. Мінімальні метеоумови для польотів по ПВП. Відповідальність командира ПС при польоті по ПВП. Правила польотів по ППП. Відповідальність командира ПС при польоті по ППП. Правила установки шкали барометричного висотоміра при польоті нижче висоти переходу. Правила установки шкали барометричного висотоміра при польоті вище висоти переходу.

4. Структура навчальної дисципліни

4.1.1. Розподіл часу навчальної дисципліни за темами (денна форма навчання)

Номер та назва навчальної теми	Кількість годин відведених на вивчення навчальної дисципліни						Вид контролю
	Всього	з них:					
		Лекції	Семінарські заняття	Практичні заняття	Лабораторні заняття	Самостійна робота	
Тема 1. Міжнародне повітряне право	27	12	0	0	0	15	Усне опитування
Тема 2. Національне повітряне право	38	18	0	5	0	15	Усне опитування
Тема 3. Підзаконні акти.	40	20	0	5	0	15	К/р на 15 хвил.
Всього за семестр № 7:	105	50	0	10	0	45	екзамен

4.1.3. Структура залікового кредиту та тематика лекційних, семінарських, практичних і лабораторних занять

4.1.3. Питання, що виносяться на самостійне оцінювання

Завдання, що виносяться на самостійну роботу (студента, слухача)		Література:
Тема 1. Міжнародне повітряне право		Рижий В.І. Міжнародне повітряне право.Київ, Юстініан, 2011р.
—	Підготовка до семінарського заняття згідно з планом навчання, розглянути додаткові питання за темою. Визначити і дати характеристику Міжнародні організації ЦА. 1. Міжурядові організації 2. Неурядові організації	
Тема 2. Національне повітряне право		Повітряний кодекс України. Закон.МінЮст.ІнЮре, 2011
—	Суверенитет над повітряним простором України. Сфера діяльності ПК. 1. Що відноситься до повітряного простору України, її межа? 2. Поняття суверенітет 3. Сфера дії ПК Державні витрати на авіаційну діяльність 1. Витрати держави на контроль авіаційної діяльності. 2. Джерела фінансування Екіпаж ПС і права членів екіпажу 1. Хто є членом екіпажу, командир екіпажу 2. Права командира і членів екіпажу	
Тема 3. Підзаконні акти.		Мінтранс. Правила видачі свідоцтв авіаційному персоналу. Наказ №486.Мінтранс,1998 Наказ Мінфраструктури України №478 від 28.10.11.Київ, 2011
—	Вимоги до кандидату на отримання свідоцтва пілота аматора 1. Вимоги до віку, здоров′я 2. Вимоги до знань Бортові вогні 1. Які бортові вогні повинні бути на ПС 2. Порядок використання бортових вогнів	

5. Індивідуальні завдання

5.1.1. Теми рефератів

Не передбачено

5.1.2. Теми курсових робіт

Не передбачено

5.1.3. Теми наукових робіт

Не передбачено

6. Методи навчання

При викладанні дисципліни використовуються наступні методи навчання:

1. словесні: лекції, пояснення, бесіди ,робота з книгою;
2. наочні: спостереження, демонстрації, фільми;
3. практичні: вправи, письмові, практичні роботи

7. Перелік питань до екзамену

1. Міжнародна орнанізація ЦА (ІКАО).
2. Цілі і завдання ІКАО.
3. Функції ІКАО
4. Структура ІКАО
5. Додатки до Чиказької конвенції
6. Міжнародні сигнали
7. Європейське агентство з безпеки авіації
8. Суверенітет над повітряним простором України
9. Сфера дії Повітряного кодексу України
10. Державне регулювання діяльності в галузі цивільної авіації
11. Повноваження керівника уповноваженого органу з питань цивільної авіації
12. Забезпечення безпеки авіації
13. Нормативноправове регулювання
14. Здійснення загальнодержавних витрат на авіаційну діяльність
15. Сертифікація, схвалення суб'єктів авіаційної діяльності
16. Визнання сертифікації суб'єктів та об'єктів авіаційної діяльності
17. Сертифікаційні перевірки та нагляд
18. Державні інспектори та особи, уповноважені на проведення перевірок
19. Класифікація повітряних суден
20. Реєстрація цивільних повітряних суден
21. Виключення повітряного судна з Державного реєстру цивільних повітряних суден України
22. Схвалення типової конструкції виробів авіаційної техніки, їх компонентів та обладнання
23. Льотна придатність екземпляра цивільного повітряного судна

24. Організація польотів
25. Польоти повітряних суден
26. Бортова документація повітряного судна
27. Зв'язок при виконанні польотів
28. Склад авіаційного персоналу
29. Заборони та обмеження до власника свідоцтва
30. Сертифікація і допуск авіаційного персоналу до авіаційної діяльності
31. Підготовка, перепідготовка, підтвердження / відновлення / і підвищення кваліфікації авіаційного персоналу і персоналу з наземного обслуговування
32. Екіпаж повітряного судна
33. Обов'язки і права членів екіпажу повітряного судна
34. Командир повітряного судна
35. Відповідальність і права командира повітряного судна
36. Повітряні судна (ПС)
37. Аеродроми
38. Системи вимірювань
39. Загальні правила
40. Запобігання зіткнення
41. Бортові вогні ВС.
42. Навчальні польоти за приладами
43. Операції на аеродромі і навколо аеродрому
44. Операції на воді
45. План польоту.
46. Сигнали сигнальника
47. Диспетчерське обслуговування повітряного руху
48. Зв'язок
49. Незаконне втручання
50. Перехоплення
51. Правила візуальних польотів (ПВП
52. Ухвалення рішення на виліт за ПВП:
53. Польоти вертольотів над водною поверхнею
54. Правила польотів за приладами (ППП)
55. Ешелонування
56. Горизонтальне ешелонування
57. Правила витримування і зміни висоти (ешелону)
58. Правила визначення ешелону переходу та найнижчого ешелону польоту
59. Правила установки шкали барометричного висотоміра
60. Технічні вимоги та адміністративні процедури для льотних екіпажів цивільної авіації
61. Видача свідоцтв та медична сертифікація пілотів
62. Чинні національні свідоцтва пілотів
63. Організації з підготовки пілотів (АТО):
64. Технічні вимоги та адміністративні процедури для льотних екіпажів цивільної
65. Видача свідоцтв та медична сертифікація пілотів

66. Чинні національні свідоцтва пілотів

8. Розподіл балів, які отримують курсанти, слухачі, студенти з навчальної дисципліни

При розрахунку успішності курсантів (студентів, слухачів) з кожного модулю враховуються такі види робіт: аудиторна робота (семінарські, практичні, лабораторні тощо); самостійна та індивідуальна роботи (виконання домашніх завдань, ведення конспектів першоджерел та робочих зошитів, виконання розрахункових завдань, підготовка рефератів, наукових робіт, публікацій, розроблення спеціальних технічних пристроїв і приладів, моделей, комп'ютерних програм, виступи на наукових конференціях, семінарах та інше); модульний контроль (виконання тестів, контрольних робіт з конкретного модулю або в іншому вигляді передбаченому в робочій навчальній програмі дисципліни). Вони оцінюються за національною системою оцінювання («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»).

Результат аудиторної роботи за конкретний модуль розраховується як середньоарефметичне значення з усіх виставлених оцінок під час аудиторних занять цього модулю та виставляється викладачем у журналі обліку роботи академічної групи курсантів (студентів, слухачів) окремою графою.

Результат аудиторної роботи за модуль	=	***Оцінка, яка отримана на під час 1 аудиторного заняття***	+	***Оцінка, яка отримана на під час 2 аудиторного заняття***	+	***Оцінка, яка отримана на під час ... аудиторного заняття***	+	***Оцінка, яка отримана на під час n аудиторного заняття***	:	***Кількість виставлених оцінок під час аудиторних занять цього модулю***

Результат самостійної та індивідуальної роботи розраховується за такою ж формулою як і результат аудиторної роботи та виставляється викладачем у журналі обліку роботи академічної групи курсантами (студентами, слухачами) окремою графою.

Курсант (студент, слухач), який отримав оцінку «незадовільно» за аудиторну або самостійну та індивідуальну роботу, має право перескласти її.

За 100-бальною шкалою максимальна кількість балів з вищезазначених видів робіт, які використовуються при розрахунку успішності курсантів (слухачів, студентів) з кожного модуля, становить:

- аудиторна робота – 15;
- самостійна та індивідуальна робота – 10;
- модульний контроль – 25.

Для переводу результатів вищевказаних видів робіт з національної системи оцінювання в 100-бальну вводиться такі коефіцієнти:

- для аудиторної роботи – 3;
- для самостійної та індивідуальної роботи – 2;
- для модульного контролю – 5.

Якщо курсант (студент, слухач) має за будь-який вид робіт оцінку «незадовільно», то ця оцінка помножається на коефіцієнт, який дорівнюється 0 (нулю).

Кількість балів, набраних	=	***Результат аудиторної роботи***	X	3	+	***Результат самостійної та***	X	2	+	***Результат модульного***	X	5

курсантом (студентом, слухачем) за модуль	*за модуль* (за 4-бальною шкалою)	*індивідуальної роботи за модуль* (за 4-бальною шкалою)	*контролю* (за 4-бальною шкалою)

Формула розрахунку балів з модулю

Підсумковий контроль

Підсумкові бали з навчальної дисципліни визначаються як сума середньоарифметичного значення результатів засвоєння модулів та балів, набраних на підсумковому контролі (екзамені, заліку).

Підсумковий модульний контроль (екзамен, залік) оцінюється за національною шкалою. Для переводу результатів, набраних на підсумковому контролі (екзамені, заліку) з національної системи оцінювання в 100-бальну вводиться коефіцієнт 10, таким чином максимальна кількість балів на підсумковому контролі (екзамені, заліку), які використовуються при розрахунку успішності курсантів (студентів, слухачів) становить 50.

Підсумкові бали навчальної дисципліни за результатами вивчення модулів	=	*бали набрані за 1 модуль* + *бали набрані за 2 модуль* + *бали набрані за ... модуль* + *бали набрані за n модуль*	:	*Кількість модулів*	+	*Бали набрані на підсумковому контролі (екзамені, заліку)*

Формула розрахунку підсумкових балів навчальної дисципліни

Якщо дисципліна вивчається протягом двох і більше семестрів з семестровим контролем у формі підсумкового модульного контролю (екзамену чи заліку), то результат вивчення дисципліни в поточному семестрі визначається як середньоаріфметичне значення балів, набраних у поточному та попередньому семестрах».

Підсумкові бали навчальної дисципліни	=	*Підсумкові бали (оцінка) за 1 семестр* + *Підсумкові бали (оцінка) за 2 семестр* + *Підсумкові бали (оцінка) за ... семестр* + *Підсумкові бали (оцінка) за n семестр*	•	*Кількість семестрів в яких вивчалась навчальна дисципліна*

Формула розрахунку підсумкових балів навчальної дисципліни, яка вивчається протягом двох і більше семестрів

У цьому розділі також повинні бути розроблені чіткі критерії оцінювання модулів (роботу на семінарських, практичних, лабораторних й інших аудиторних заняттях, виконання самостійних навчальних та індивідуальних творчих завдань, модуль-контролів за шкалою ECTS). Кафедра визначає вимоги до курсантів (студентів, слухачів) щодо засвоєння змісту модулів, а саме: кількість оцінок, яку він повинен отримати під час аудиторної роботи, самостійної або індивідуальної роботи при вивченні модулю. Наприклад:

Номер модуля та кількість тем	Критерії оцінювання навчальної дисципліни		
	Аудиторна робота	Самостійна та індивідуальна робота	Модульний контроль
Модуль № 1 Теми 1-6	Отримати не менше 3 позитивних оцінок	Підготувати реферат, підготувати конспект за темою самостійної роботи, вирішити практичне завдання тощо.	Отримати за модульний контроль не менше 15 балів

Модуль № 2 Теми 7-12	Отримати не менше 2 позитивних оцінок	Підготувати реферат, підготувати конспект за темою самостійної роботи, вирішити практичне завдання тощо.	Отримати за модульний контроль не менше 15 балів
Модуль № … Теми …	Отримати не менше 4 позитивних оцінок	Підготувати реферат, підготувати конспект за темою самостійної роботи, вирішити практичне завдання тощо.	Отримати за модульний контроль не менше 15 балів

9. Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка в балах	**Оцінка за національною шкалою**	**Оцінка за шкалою ECTS**	
		Оцінка	**Пояснення**
90 – 100	Відмінно (“зараховано”)	A	**„Відмінно”** – теоретичний зміст курсу освоєний **цілком,** необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом сформовані, **всі** навчальні завдання, які передбачені програмою навчання, **виконані** в повному обсязі, відмінна робота без помилок або з однією незначною помилкою.
82 – 89	Добре (“зараховано”)	B	**„Дуже добре”** – теоретичний зміст курсу освоєний **цілком**, необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом **в основному** сформовані, **всі** навчальні завдання, які передбачені програмою навчання, **виконані**, якість виконання **більшості** з них оцінено числом балів, близьким до **максимального,** робота з двома-трьома незначними помилками.
75 – 81		C	**„Добре”** – теоретичний зміст курсу освоєний **цілком**, практичні навички роботи з освоєним матеріалом **в основному** сформовані, **всі** навчальні завдання, які передбачені програмою навчання, **виконані**, якість виконання **жодного** з них **не оцінено мінімальним** числом балів, деякі види завдань виконані **з помилками,** робота з декількома незначними помилками або з однією–двома значними помилками.
68 – 74	Задовільно (“зараховано”)	D	**„Задовільно”** – теоретичний зміст курсу освоєний **неповністю**, але **прогалини не носять істотного** характеру, необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом **в основному** сформовані, **більшість** передбачених програмою навчання навчальних завдань **виконано, деякі** з виконаних завдань містять **помилки,** робота з трьома значними помилками.
60 – 67		E	**„Достатньо”** – теоретичний зміст курсу освоєний **частково, деякі** практичні навички роботи **не сформовані, частина** передбачених програмою навчання навчальних завдань **не виконана,** або якість виконання деяких з них оцінено числом балів, близьким до **мінімального**, робота, що задовольняє мінімуму критеріїв оцінки.
35–59	Незадовільно („не зараховано”)	FX	**„Умовно незадовільно”** – теоретичний зміст курсу освоєний **частково**, необхідні практичні навички роботи **не сформовані, більшість** передбачених програм навчання, навчальних завдань **не виконано**, або якість їхнього виконання оцінено числом балів, близьким до **мінімального**; при **додатковій самостійній** роботі над матеріалом курсу **можливе підвищення якості** виконання навчальних завдань (**з можливістю повторного складання**), робота, що потребує доробки
1–34		F	**„Безумовно незадовільно”** – теоретичний зміст курсу **не освоєно**,

			необхідні практичні навички роботи **не сформовані, всі виконані** навчальні завдання містять грубі **помилки, додаткова самостійна** робота над матеріалом курсу **не приведе** до значимого **підвищення якості** виконання навчальних завдань, робота, що потребує повної переробки

10. Інформаційне та методичне забезпечення навчальної дисципліни

Основна література

1. Рижий В.І. Міжнародне повітряне право. Київ Юстініан, 2011
2. МінЮст. Повітряний кодекс України. Закон.ІнЮре.,2011
3. Мінтранс. Наказ №293 від 16.04.03.,2003
4. Наказ Мінінфраструктури України №478 від 28.10.2011.Київ, 2011

Додаткова література

1. Кабінет міністрів.Положення про використання повітряного простору України.Постанова.Кабінет міністрів,2008
2. Мінтранс. Правила видачі свідоцтв авіаційному персоналу в Україні. Наказ №486 Мінтранс, 1998